

MODALITĂȚI DE DEZVOLTARE A SOCIALIZĂRII COPILULUI PREȘCOLAR

Vasilica ANDRASCIUC, drd., UST

Liceul Tehnologic Al. Filipașcu, Maramureș, România

Rezumat. Dezvoltarea preșcolarului se realizează atât în mediul familial, cât și în cadrul serviciilor specializate, precum creșa sau grădinița. Prin joc, copiii își dezvoltă abilitățile cognitive și învață noi modalități de interacțiune socială. Investiția în copii la vârste cât mai fragede conduce, pe termen lung, la dezvoltarea socială a acestora și la realizarea susținută a drepturilor copiilor. Părintele este partenerul-cheie în educația copilului, iar relația familie – grădiniță – comunitate este hotărâtoare. Procesul de integrare în societate începe în familie din timpul copilăriei mici, când intervin primele contacte sociale și experiențe de viață, și continuă de-a lungul vieții omului, odată cu dobândirea unor statusuri și roluri succesive. În grădiniță, copilul își continuă construirea propriei identități. Pentru copil, este un moment important al construcției sale ca persoană.

Cuvinte cheie: preșcolaritatea, grădinița, familie, parteneriat, dezvoltare, socializare, joc.

Abstract. The development of the preschooler is realized both in the family environment and in the specialized services, such as the nursery or the kindergarten. Through play, children develop their cognitive skills and learn new ways of social interaction. Investing in children at an early age leads, in the long run, to their social development and to the sustained realization of children's rights. The parent is the key partner in the child's education, and the family-kindergarten-community relationship is crucial. The process of integration into society begins in the family during early childhood, when the first social contacts and life experiences occur, and continues throughout human life, with the acquisition of successive statuses and roles. In kindergarten, the child continues to build his own identity. For the child, it is an important moment of his construction as a person.

Keywords: preschool, kindergarten, family, partnership, development, socialization, play.

Preșcolaritatea reprezintă cea mai importantă perioadă din viața copilului, întrucât este marcată de momente cruciale pentru succesul său de mai târziu, la școală și în viață. Vârsta preșcolară (3 – 6/ 7 ani) a fost multă vreme considerată o etapă „neimportantă” din punctul de vedere al achizițiilor psihologice, un interval de timp în care copiii nu fac nimic altceva decât să se joace. Cercetările din ultimele zeci de ani au demonstrat fără îndoială faptul că, chiar acest joc are o importanță crucială. Într-un fel, jocul copilului echivalează cu „munca adultului”. Prin *joc*, copiii își dezvoltă abilitățile cognitive și învață noi modalități de interacțiune socială. Așa se face că etapa preșcolară este una a schimbărilor semnificative nu doar fizice, ci și mentale și emoționale [1, p. 17].

Datorită faptului că intervenția adultului asupra copilului în această perioadă este fundamental, dezvoltarea preșcolarului se realizează atât *în mediul familial*, cât și în cadrul serviciilor specializate, precum *creșa sau grădinița* [6, p. 8].

Cercetările din ultimii 30 de ani au evidențiat corelații semnificative între mediu și dezvoltarea intelectuală, între învățarea timpurie și învățarea care are loc în alte etape ale vieții. Astfel, copiii crescuți într-un mediu stimulat au o dezvoltare intelectuală accelerată în comparație cu cei crescuți într-un mediu restrictiv.

Investiția în copii la vârste cât mai fragede conduce, pe termen lung, la dezvoltarea socială a acestora și la realizarea susținută a drepturilor copiilor. Părintele este partenerul-cheie în educația copilului, iar relația familie – grădiniță – comunitate este hotărâtoare potrivit Curriculum-ului pentru Învățământul Preșcolar, 3-6/7 ani, MECT, 2008 [5, p.13].

Procesul de integrare în societate începe în *familie* din timpul copilăriei mici, când intervin primele contacte sociale și experiențe de viață (socializarea primară sau socializarea de bază), și continuă de-a lungul vieții omului, odată cu dobândirea unor statusuri și roluri succesive (socializare continuă sau secundară) [4, p.78].

În *familie* se formează cele mai importante deprinderi de comportament: respectul, politețea, cinstea, sinceritatea, ordinea, răbdarea etc. În realizarea acestor sarcini, modelul parental ajută cel mai mult, părinții oferind copilului exemple de comportamente în diferite contexte. Tot în sens moral, familia îl îndrumă să fie sociabil, tolerant, să colaboreze, să fie un bun coleg și prieten [2, p. 50].

Suntem de părere că, *familia* reprezintă mediul în care copilul învață și exersează comportamentele sociale, să se descopere pe sine și pe cei din jur, se familiarizează cu sistemul valorilor sociale și culturale. Mediul familial ocupă un loc central în multitudinea factorilor determinanți ai evoluției copilului.

Copilul nu este un adult în miniatură, ci este un „candidat la maturizare” (H. Pierot), deosebit de receptiv la influențele pozitive sau negative care se exercită asupra lui. De aceea, copilul trebuie socializat și modelat, iar fundamentarea personalității se realizează, în mare măsură, în interiorul familiei care concentrează primul său univers afectiv, social și cultural. Trăsăturile și coordonatele personalității copilului se construiesc în relație cu *mediul social*, cu situațiile pe care trebuie să le trăiască în familie, atitudinile părinților având o influență importantă asupra personalității copilului în devenirea sa ca adult. Educația din familie a copilului se va continua cu cea din *grădiniță* [3, p. 47].

Odată cu înscrierea la *grădiniță*, copilul își îmbogățește considerabil sfera relațiilor, intrând în contact cu o lume necunoscută, oarecum străină și stranie pentru el. Până în acest moment, singurii adulți care l-au înconjurat au fost aceia în care a investit afectiv, cărora știe să le răspundă și care îi cunosc nevoile. Tot ceea ce-l înconjoară pe copil trebuie să îl susțină pe acesta să exploreze, să experimenteze, să se dezvolte [1, p.87].

În derularea activității în *grădiniță*, într-un spațiu destinat copilului și dezvoltării acestuia, fiecare gest are o semnificație de îngrijire, creștere și dezvoltare a copilului și este important ca toți profesioniștii să dețină același tip de aptitudini și atitudini în raport cu copilul: căldură și afecțiune; disponibilitate de a răspunde întrebărilor copilului; sancționare educativă, constructivă a comportamentelor inacceptabile ale copilului; respect; deschidere și comunicare; limite clare și bine precizate; recunoașterea calităților și a reușitelor; nediscriminarea; confidențialitate și încredere reciprocă.

În *grădiniță*, copilul își continuă construirea propriei identități. De data aceasta, el se raportează la alți copii de aceeași vârstă, începe să relaționeze cu ei, să se compare cu aceștia,

să își negocieze regulile în grup, să-și ajusteze comportamentele în funcție de colegi. Pentru copil, este un moment important al construcției sale ca persoană. Atitudinea adultului trebuie să îl sprijine și să îl încurajeze în acest demers, să îi consolideze încrederea în sine, să îl valorizeze permanent, controlând comportamentele nedorite cu multă atenție pentru copil [1, p.125].

Părinții pot să se implice în viața grădiniței, să aibă încredere în politicile promovate de grădiniță, să încurajeze talentele și succesele copiilor lor, să nu se descurajeze dacă au copii cu CES, să accepte diversitatea, să accepte propriul copil ca pe o ființă distinctă, unică, specială, să-i accepte pe ceilalți, să apeleze la servicii de suport oferite de grădiniță și de comunitate (psihologi, asistenți sociali mediatori, etc.), să propună grădiniței să dezvolte programe educaționale, în funcție de nevoile identificate, să-și asume responsabilități și să practice voluntariatul în grădiniță, să acorde feedback pozitiv, să fie buni ascultători, să aibă inițiativă și să participe la activitățile propuse de grădiniță (de tipul „O familie pe săptămână”, „Ziua taților”, „Centru/club pentru părinți”, „Cercul părinților liberi”, „Părinții, agenții diversității”, „Tabăra de vară a părinților”, „Bunicii sunt cu noi”, petrecerea zilelor de naștere etc.) [6, p.79].

Centrarea demersurilor educaționale pe nevoile familiilor în scopul creării unui *parteneriat* strâns cu acestea, incluzând participarea părinților la organizarea și desfășurarea activităților este foarte eficientă. Cercetările în domeniul educației timpurii preșcolare au evidențiat corelații puternice între frecventarea grădiniței și comportamentele copiilor când devin elevi. Se poate remarca:

- ✓ progresul semnificativ în plan intelectual pentru copii, indiferent de mediul din care provin;
- ✓ efectele pozitive asupra viitoarei integrări sociale și reducerea comportamentelor deviante precum și a eșecului școlar;
- ✓ descoperirea de către fiecare copil a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- ✓ dezvoltarea abilităților sociale prin interacțiunile generate de mediul de învățare;
- ✓ comportamente centrate pe sarcină;
- ✓ dezvoltare socio-emoțională;
- ✓ motivație și atitudini pozitive față de învățare. (*Pre-School Education in the European Union. Current Thinking and provision*, 1995, în Curriculum pentru Învățământul Preșcolar, M.E.C.T., 2008) [5, p. 33].

Considerăm că, activitatea educativă din grădiniță nu poate fi izolată, separată de alte influențe educative ce se exercită asupra copilului și mai ales, de cea din familie. Educația trebuie să se manifeste permanent ca o acțiune coerentă, complexă și unitară a grădiniței și familiei. Îmbinarea în *parteneriat* a informațiilor deținute de părinți cu cele ale grădiniței trebuie să fie în beneficiul copilului [3, p.76].

Termenul de *parteneriat* presupune realizarea unei alianțe pentru atingerea unor obiective comune. Pentru ca parteneriatul să funcționeze este nevoie de respect, încredere reciprocă, consens cu privire la scopurile acțiunii și strategiilor de atingere a acestora și de asumarea în comun a drepturilor și responsabilităților [2, p.59].

Parteneriatul dintre grădiniță și familie reprezintă o primă experiență relațională și de colaborare a părinților cu persoanele profesioniste în domeniul educației. Cei mai mulți părinți manifestă deschidere, dorință de a colabora cu personalul grădiniței, dar se poate întâmpla ca realizarea unui parteneriat să fie împiedicată de atitudini necorespunzătoare ale fiecăruia dintre cei implicați. Uneori, părinților li se poate reproșa:

- neimplicarea (absența la orice activitate propusă de grădiniță);
- lipsa de responsabilitate (consideră că sarcina educării copilului aparține exclusiv instituției de învățământ);
- critica nefondată a acțiunilor desfășurate în grădiniță;
- timiditatea (lipsa încrederii în sine, a capacității de a se implica în activitățile educative);
- minimizarea rolului grădiniței în dezvoltarea copilului (consideră că rolul grădiniței este doar acela de a asigura supravegherea copilului pe o perioadă limitată de timp);
- individualism (ignorarea importanței relațiilor sociale pe care copilul le stabilește cu adulții și covârșnicii din grădiniță, sunt interesați numai de achizițiile propriului copil);
- conservatorism (reacția de respingere a ideilor noi).

Pe de altă parte, personalului grădiniței i se pot reproșa: dificultăți în stabilirea relațiilor cu adulții (tratează părinții ca simpli beneficiari ai unor servicii; decid autoritar fără a se consulta cu ei, îi consideră simpli executanți ai activităților propuse sau formulează așteptări nerealiste de la aceștia); existența unor idei preconcepute privind dorința și capacitatea părinților de a se implica în activitățile organizate (consideră părinții ca persoane neavizate în educarea copilului, ignorând abilitățile și experiența acestora sau că aceștia nu au interes pentru conceperea și punerea în aplicare a unor activități, proiecte comune) [1, p.185].

Parteneriatul presupune existența unui obiectiv comun. Acesta este, în cazul *parteneriatului familie-grădiniță*, dezvoltarea globală a copilului în raport cu particularitățile sale individuale. El se poate realiza doar printr-o mișcare de apropiere în dublu sens, în vederea unei suficiente cunoașteri de ambele părți [3, p.66-67].

Centrarea procesului educațional asupra copilului în grădiniță, precizează Glava (2002) presupune preocuparea permanentă a educatorilor pentru cunoașterea copilului ca individualitate și adaptarea programelor de formare la profilul individual al subiectului supus educației [2, p.82].

A învăța să cooperezi reprezintă o *competență socială* indispensabilă în lumea actuală și care trebuie inițiată de la cele mai fragede vârste. Indiferent de sintagma preferată – fie învățarea prin cooperare, colaborare, învățare colaborativă – avem în vedere aceeași realitate, adică o situație de învățare în care copiii lucrează împreună, învață unii de la alții și se ajută unii pe alții.

Putem constata, faptul că, în acest fel, prin interacțiunile din interiorul grupului își îmbunătățesc atât performanțele proprii, cât și ale celorlalți membri ai grupului. Rezultatele cercetărilor arată că acei copii care au avut ocazia să învețe prin cooperare, învață mai repede și mai bine, rețin mai ușor și privesc cu mai multă plăcere învățarea școlară. Prin accentul pus deopotrivă pe competențe academice și competențe sociale, metodele de învățare prin cooperare îi ajută pe copii să relaționeze și să-și dezvolte abilitățile de a lucra în echipă. Copiii se familiarizează cu diferite roluri. În grupurile cooperative, fiecare copil are o responsabilitate specifică, fiecare copil trebuie să fie antrenat în realizarea proiectului comun și nici unul nu are voie să stea deoparte. Succesul grupului depinde de succesul în muncă al fiecăruia [1, p.71].

În concluzie putem specifica faptul că *perioada preșcolară* este marcată de schimbări semnificative în comportamentul social și emoțional. Iar pentru dezvoltarea armonioasă a socializării preșcolarului este de dorit să facă parte din echipă atât părinții cât și întregul colectiv al grădiniței împreună cu comunitatea. Implicarea părinților în actul educațional al grădiniței, prin parteneriat este crucial, aceștia putând organiza, desfășura activități educative cu un impact favorabil pentru dezvoltarea socializării preșcolarilor.

Calitatea educației, a îngrijirii și dezvoltării sociale ale copilului depinde de noi, toți cei care interacționăm cu copiii, zi de zi: părinți sau educatori, consilier școlar sau asistent medical – toți acționând coerent și având în atenție permanentă copilul și particularitățile lui individuale [1, p.74].

Bibliografie

1. Boca C., (coord.), Bucinschi M., Dulman A. Educația timpurie și specificul dezvoltării copilului: modul general pentru personalul grădiniței. București, 2008.
2. Glava A., Glava C. Introducere în pedagogia preșcolară. Cluj Napoca: Editura Dacia, 2002. 50 p. ISBN 973-35-1471-3.
3. Farca S., Alecu G., Cuciureanu M., Șerban-Adrian M. Începem grădinița. Ghidul părinților și educatoarelor. Iași: Editura Pim, 2010. 44 p. ISBN 978-606-520-747-9.
4. Ionescu M. Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani. București: Vanemonde, 2010. 78 p. ISBN 978-973-1733-16-6.
5. Ministerul Educației Naționale. Curriculum pentru educația timpurie, 2019. <https://www.edu.ro/invatamant-prescolar>.
6. Suport pentru explicarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează Curriculumul pentru educație timpurie, 2019 [citat 06.07.2020]. Disponibil: <http://www.isjmm.ro/invatamantprescolar>.